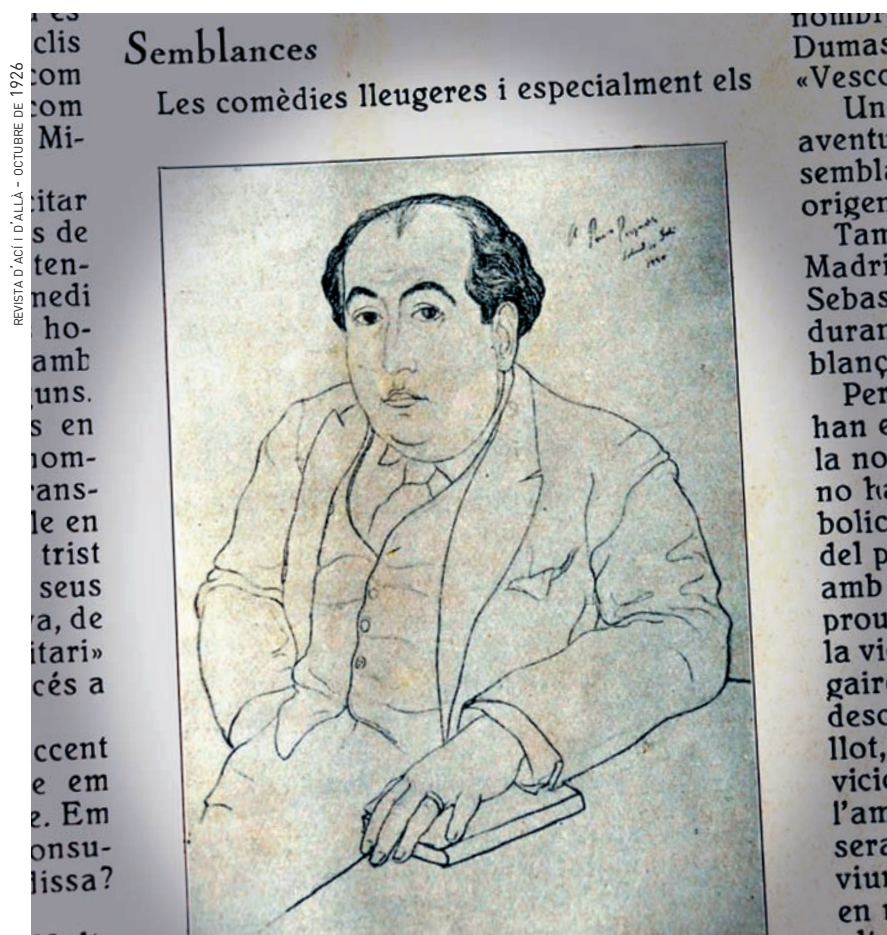
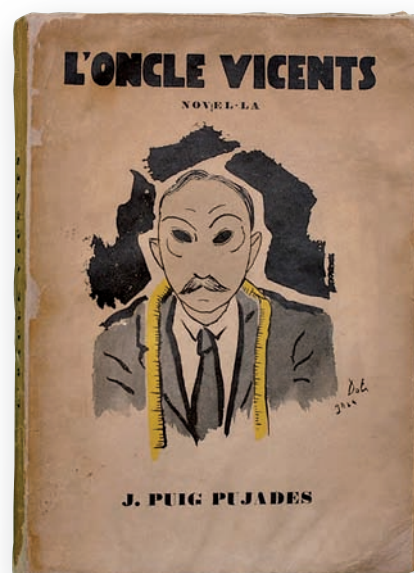

clàssics revisitats

L'oncle Vicents
Josep Puig Pujades

VICENÇ PAGÈS JORDÀ > TEXT

El catecisme del botiguier

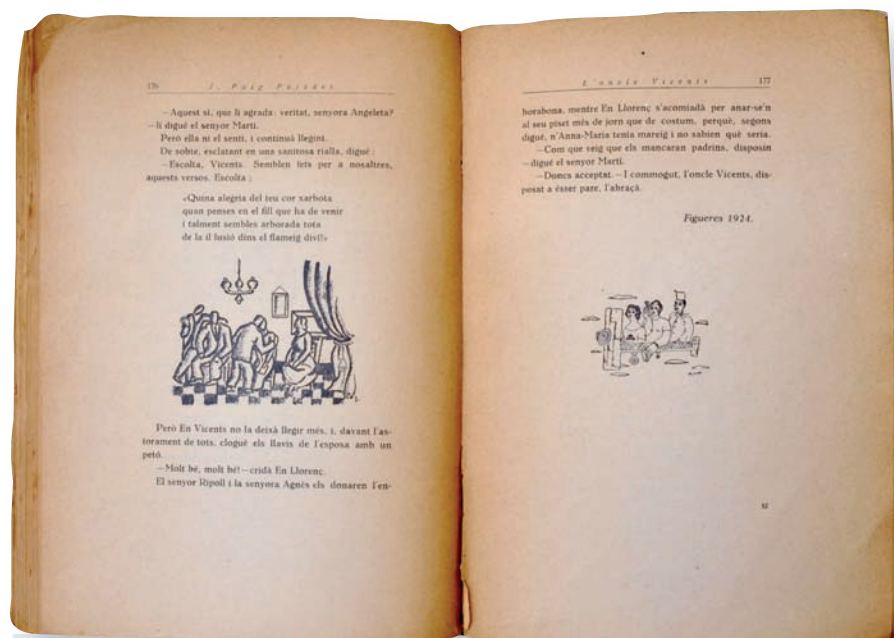
Josep Puig Pujades va néixer a Figueres el 1883 i va morir a l'exili de Perpinyà el 1949. Va exercir d'activista cultural, de diputat per ERC i de comissari de la Generalitat a Girona, un càrrec equivalent al de governador civil. Paral·lelament, va traduir i va escriure teatre, assaig, narracions i una biografia de Narcís Monturiol. El 1926 publica *L'oncle Vicents*, amb il·lustracions de Salvador Dalí.

>> *Revista d'Ací i d'Allà* de l'octubre del 1926 amb el retrat de Josep Puig Pujades fet per Salvador Dalí.

El protagonista del llibre, Vicents Bruguès, és l'hereu d'una botiga de calceteria de Figueres. Com que és fill de vídua, i el seu germà ha sortit gandul i bufanúvols, s'ha de cuidar de la botiga des de petit, de manera que no té infantesa: «No havia conegut el xardorós apassionament d'unes pedrades, ni el neguit que dóna l'anar a abastar nius i caure i callar-se la dolor per por de la reprimenda paterna». Anys a venir, es casarà amb la vídua del germà i es farà càrrec dels seus fills. Després d'un seguit de malalties, morts i maldecaps, la novel·la arriba a un final que podríem considerar feliç.

En aquest final convergeix el casament de la filla amb un pretendent treballador i voluntariós, el naixement d'un fill que garanteix la continuïtat del negoci familiar i la consolidació d'una amistat sincera que toca de peus a terra. La novel·la consagra la vida com a camí de dolor que s'ha d'encarar amb resignació i laboriositat. Entremig hi ha temptacions, drecceres i sortides falses, però l'únic camí digne —el que fa guanyar el respecte dels altres i el d'un mateix— és el del «sant treball». En aquest sentit, *L'oncle Vicents* es pot entendre com a caticisme del botiguer.

No és casual que l'autor nasqués a Figueres, ni que l'obra estigui situada en aquesta ciutat, que ha tingut i té en el comerç un dels trets distintius. Figueres és l'escenari ideal on situar la combinació de domesticitat, fidelitat i prosperitat que guia el protagonista. En aquesta harmonia comercial, només hi desafinen un parell de dones —atretes per algun «rodamon aventurer que no posa mai molsa»— i el foraster que inicia una nissaga borda. *L'oncle Vicents* inclou un breu catàleg dels llocs més singulars de la ciutat, si més no des del punt de vista d'un botiguer: el mercat, la Rambla, la plaça de la Palmera, el parc, l'estació, les esglésies de Sant Pere i de l'asil, el passeig Nou i la Creu de la Mà. Pel que fa a la rogalia, Puig Pujades selecciona els indrets més característics: l'aplec de Santa Pau, l'ermita de la Salut, Cadaqués i Torroella de Fluvià:

>> Dues pàgines de *L'oncle Vicents* il·lustrades per Salvador Dalí i, a sota, el castell de Sant Ferran de Figueres amb el mar al fons.

sardanes i romeria, costa i interior. Ni tan sols es descuida d'esmentar la visita al mas —un *must* de la burgesia local— ni el perfil llunyà de les muntanyes de Torroella i les Medes vistes des del castell de Sant Ferran.

Publicada a la dècada anterior a la Guerra Civil, la novel·la mostra una societat en transició, en què els fills parlen de vós als pares i els demanen permís per festejar, en què els metges apliquen mostasses i sangoneres i en la qual apareix la monja vetlladora quan algun membre de la família es

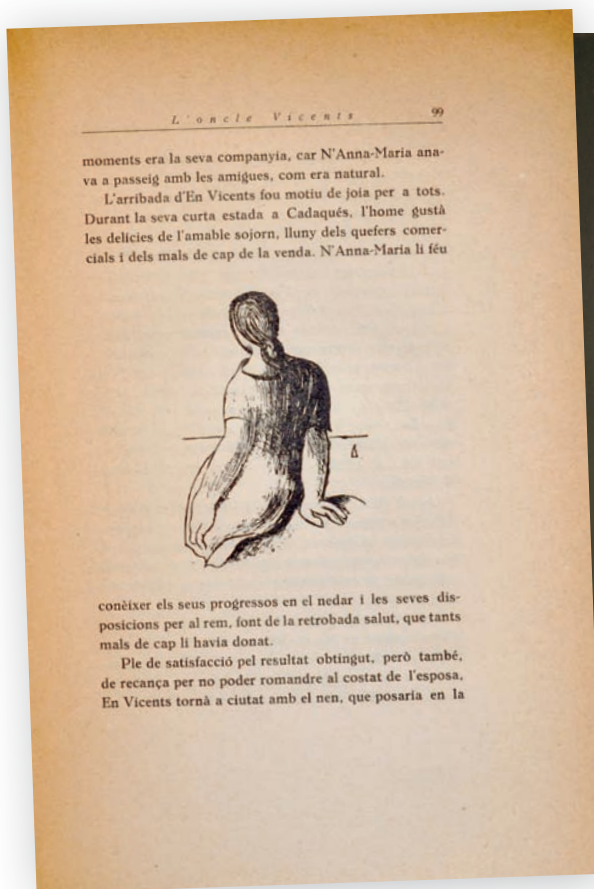
posa malalt. Però també és una ciutat connectada a Europa, on és possible aprofitar la neutralitat per fer negocis durant la Gran Guerra.

Des del punt de vista literari, *L'oncle Vicents* no és gran cosa. Puig Pujades crea uns personatges sense gaires matisos, que tenen una o —com a molt— dues cares. Sovint mostren reaccions

No és casual que l'autor nasqués a Figueres, ni que l'obra estigui situada en aquesta ciutat, que ha tingut i té en el comerç un dels trets distintius

sobrades que al cap d'un desenes de pàgines els duen a situacions previsibles. Un dels problemes és que l'autor s'entendreix amb els seus personatges. El 1926, a la ressenya que va aparèixer a *La Vanguardia*, se li adjudica, molt encertadament, «*valor costumbrista y colorido sentimental*». Les millors pàgines són les situades a Cadaqués, amb l'ambient dels estiuers i la conversa d'algun personatge local. En definitiva, ens trobem davant d'una obra moralista i una mica òbvia: les mateixes característiques de la prosa de Josep Pous i Pagès, nascut deu anys abans també a Figueres.

Josep Puig Pujades se serveix d'una llengua formal i viva alhora, amanida amb algun dialectalisme com *omplenar*, *tafoi* o *cirabotes*. De vegades peca de retòric o de cursi. Les incorreccions són pròpies de l'època; la més flagrant és la grafia del nom del protagonista, però n'hi ha d'altres, com *andèn* o *istiu* (que és la forma com ho escrivia Josep Pla abans que els correctors l'hi canviessin). De tant en tant, topem amb un símil memorable. Així, un policia amb uniforme mostra «aquell posat trist d'arbre trasplantat». En el camí cap al castell, veiem «el puig coronat de muralles i troneres inútils, obres ufanes de temps ja passats, que apareixien als homes d'avui com un colós paralitzat damunt l'escó». Cadaqués, finalment, «es mostra d'esquena al viatger, no pas amb caient de menyspreu, sinó més aviat per l'honrat avergonyiment de qui es sap gentil i tem que li ho diguin una vegada més, ja de bell començ». Són excepcions en una prosa funcio-

>>> **A l'esquerra, una il·lustració de L'oncle Vicents (1924) i, a la dreta, Noia a la finestra (1925), ambdues de Salvador Dalí.**

nal, poc descriptiva, que pretén anar per feina més que vagarejar en passatges improductius.

El llibre va ser publicat per l'editorial Políglota, de Barcelona, amb una trentena de dibuixos de Salvador Dalí, que aleshores tenia amb prou feines vint anys. És la mateixa època en què il·lustra *Les bruixes de Llers*, de Carles Fages de Climent. Són dibuixos senzills, gairebé caricatures, anteriors al surrealisme i al mètode paranoico-crític. Tot i que la novel·la presenta el protagonista com a home baixet i rabassut, Dalí el dibuixa més aviat escanyolit. No es pot descartar que ho fes per evitar confusions amb Puig Pujades, home d'una obesitat molt marcada i que també provenia del sector tèxtil. En el quart capítol de *L'oncle Vicents*, per

FUNDACIÓ GALA-SALVADOR DALÍ

il·lustrar una estada a Cadaqués, Dalí dibuixa una noia d'esquena, davant del mar. És jove, té formes arrodonides, duu els cabells lligats amb cua i es diu Anna Maria. Si ajuntem totes aquestes dades, obtenim un dels quadres més coneguts del pintor, *Noia a la finestra*, que representa la germana del pintor. *L'oncle Vicents* es publica el 1926, però l'any de finalització del manuscrit és el 1924. L'oli *Noia a la finestra* és de 1925, de manera que no es pot descartar que la novel·la en fos el desencadenant.

Avui dia *L'oncle Vicents* no és fàcil de veure. Potser a causa de les il·lustracions de Dalí, costa trobar-lo en catàlegs i llibreries de vell, i encara a uns preus prohibitius. Aquest any s'ha publicat *Josep Puig Pujades, líder del republicanisme empordanès*, d'Anna Teixidor, que reivindica el seu paper en la política de l'època. Puig Pujades té una biografia i ha donat nom a uns jardins de Figueres, però els seus llibres no es reediten.

Vicenç Pagès Jordà
és escriptor.

Josep Puig Pujades se serveix d'una llengua formal i viva alhora, amanida amb algun dialectalisme com *omplenar*, *tafoi* o *cirabotes*. De vegades peca de retòric o de cursi